

Нікітіна О.Б., Петренко А.В.

**ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ
«КОНКУРЕНТНА ПОЗИЦІЯ» ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖЛИВОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

У статті дано аналіз економічної категорії "конкурентна позиція" та розкрито її роль в оптимізації комплексної оцінки конкурентоспроможності національної економіки.

Ключові слова: конкурентна позиція, конкурентоспроможність економіки, ознаки конкурентоспроможності, національна конкурентоспроможність, комплексна оцінка конкурентоспроможності.

In the article the analysis of economic category is given "competition position" and its role is exposed in optimization of complex estimation of competitiveness of national economy.

Keywords: competitive position, competitive economy, signs of competitiveness, national competitiveness capabilities, comprehensive assessment of competitiveness.

На сучасному етапі економічного розвитку формування та ефективного використання певних конкурентних переваг сприяє прискореному розвитку продуктивних сил, науково-технічному прогресу, зростанню інтенсивності у взаємовідносинах між національними економічними системами. З цієї точки зору для нас представляє інтерес аналіз сучасних особливостей конкуренції

Нові глобальні ознаки конкуренції дають підстави вважати її історичним явищем нинішнього етапу розвитку світової економіки, що відображає боротьбу в різних формах протидії суб'єктів глобальної економічної системи за володіння обмеженими економічними ресурсами та якнайвигідніші умови виробництва і збуту продукції (послуг) не тільки в рамках національних економічних систем, а й за їх межами, що обумовлює появу терміну конкурентна позиція (табл. 1.).

Аналіз класичної та сучасної наукової думки про предмет дослідження дав змогу надати власне визначення економічної категорії «конкурентна позиція», під якою автор розуміє сукупність споживчої та виробничої конкурентоспроможності суб'єктів глобальної економіки, що уможливорює виокремлення складових елементів сукупного попиту та пропозиції, в яких поряд з інституціональною, зовнішньоекономічною, транснаціональною складовими розвиваються й превалюють технологічні, еколого-економічні та соціокультурні елементи.

Наявність певної оптимальної конкурентної позиції економічної системи в глобальному середовищі обумовлює збільшення макроекономічних показників які мають не лише ендогенне, а й екзогенне походження, а саме:

- 1) відродження й розвиток внутрішнього ринку;
- 2) зростання національного доходу й валового внутрішнього продукту;
- 3) інтенсифікація фінансових надходжень у бюджет;
- 4) розвиток міжнародної торговельної діяльності;
- 5) розвиток інноваційного потенціалу підприємств;
- 6) підвищення ступеня зайнятості населення і, як наслідок, соціальна стабільність держави;
- 7) створення на міжнародному ринку іміджу розвиненої індустріальної держави й надійного партнера та ін.

**Визначення економічної категорії «конкурентна позиція»
економічної системи**

Визначення	Автор	Джерело
Конкурентна позиція – похідна категорія від конкурентних переваг економічної системи країни, які розглядають як природну форму існування економічної системи, що забезпечує сталий розвиток	Шатовал М.	Теорія конкурентоспроможності // Економіка.-2006.- №11
Конкурентна позиція визначається діями які направлені на забезпечення країни конкурентоспроможного положення на світовому ринку шляхом розробки відповідного комплексу певних чинників для отримання позицій на ринковій ніші (переклад автора)	Портер М.	Конкуренція. М.:Вільямс, 2005 – 608 с.
Конкурентна позиція визначається оптимальним положенням країни в системі глобальної конкуренції з метою визначення порівняльних конкурентних переваг при формуванні стратегічних завдань (переклад автора)	Ансофф И., Макдоннелл Э.Дж.	Новая корпоративна стратегія / СПб.: Питер Ком, 1999.- 416 с.

У цілому можна зробити висновок про те, що оцінити відповідність реалізованої конкурентної позиції є можливим через детальний аналіз змін у навколишньому конкурентному середовищі економічної системи країни та оцінку ступеня впливу цих змін на організаційно-економічні зв'язки, які аналізуються.

Конкурентоспроможність економіки - дуже складне, багатоаспектне поняття, що не має загальновизнаного універсального визначення. Як правило, трактується як концентрований вираз економічних, науково-технічних, виробничих, управлінських, маркетингових і інших можливостей, що реалізуються в товарах і послугах, що успішно протистоять конкуруючим з ними зарубіжним товарам і послугам як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Але це лише одна, найбільш видима сторона поняття. Інша сторона – це переваги системи державного і суспільного устрою країни, політико-правової організації і регулювання всіх сторін громадського життя суспільства, здатність держави забезпечити стійкий, динамічний розвиток національної економіки і пов'язаний з цим матеріальний добробут членів суспільства, що не поступається світовим стандартам. Щоб мати конкурентоздатну економіку, необхідно створити конкурентоздатне суспільство, що володіє безперечними перевагами в різних областях людської діяльності [1].

Як можна зрозуміти з аналізу наведен их визначень, основними ознаками конкурентоспроможності як одного з критеріїв ефективності економічного суб'єкта є:

відносний (порівняльний) характер – конкурентоспроможність проявляється тільки через порівняння характеристик економічного суб'єкта з характеристиками інших суб'єктів даного ринку;

релевантний характер критерію конкурентоспроможності, який означає, що траєкторія руху даного економічного суб'єкта (його конкурентна позиція) відносно інших суб'єктів може бути визначена тільки в межах релевантного зовнішнього середовища;

часовий характер (динамічність) критерію конкурентоспроможності характеризує положення суб'єкта у конкурентному полі в координатах часу як результат його конкурентної діяльності.

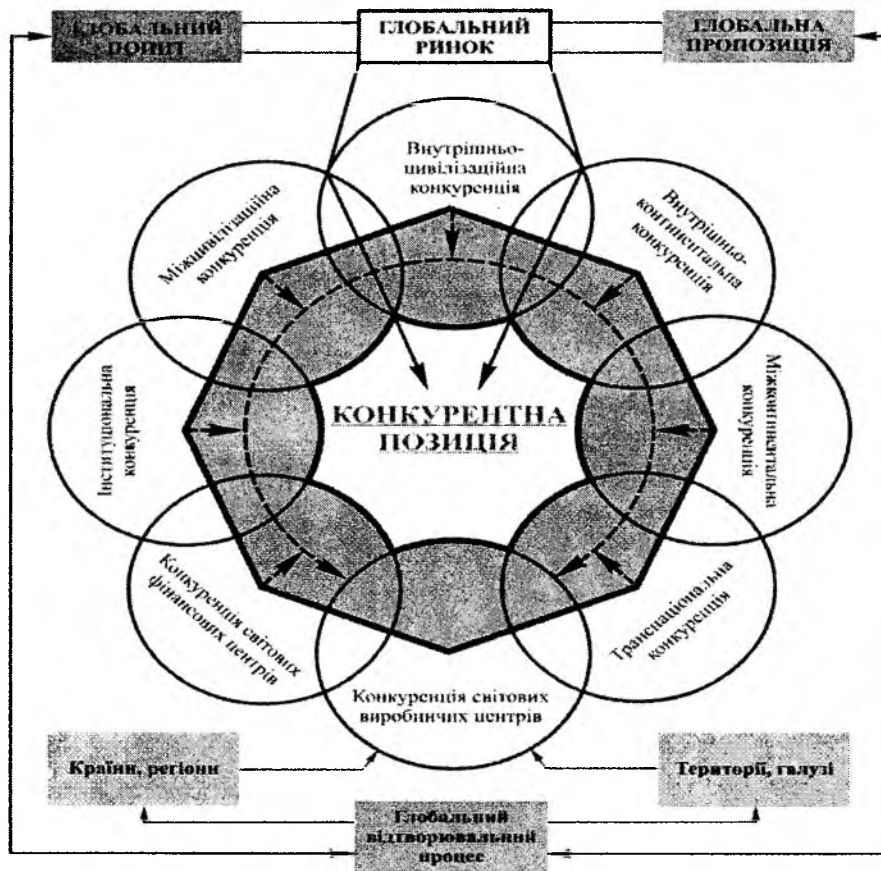

Рис. 1. Структурна модель системи глобальної конкуренції

В результаті аналізу існуючих теоретичних положень про ринкове походження та форму глобальної конкуренції, було удосконалено структурну модель системи глобальної конкуренції (Запропонована структурна модель системи глобальної конкуренції має на меті рис. 1). досягнення економічного ефекту не тільки через суто комерційну діяльність в рамках глобального ринку, а й через масштабне вивільнення факторів виробництва.

В теперішніх умовах розвитку світового господарства велике значення для оцінки конкурентоспроможності набуває нова геополітична роль тієї чи іншої держави. Вона багато в чому залежить від участі країни в економічних і політичних союзах, від характеру обраної національної економічної стратегії. Міжнародна конкуренція в економічній сфері залишається тісним чином пов'язаною з геополітичними проблемами.

Національна конкурентоспроможність може бути виміряна за допомогою ряду показників. Це передусім: сальдо зовнішньоторгового балансу; витрати факторів виробництва на одиницю продукції, приведені до курсу національної валюти; ринкові квоти. Однак, перелічені показники не в повній мірі відбивають характер і якість конкурентної переваги, а значить її стійкість і перспективність.

Відповідно до теорії М. Портера та ряду інших учених, у числі інтегральних вимірювачів національної конкурентоспроможності – продуктивність праці, яка відображає те, наскільки країна може бути низьковитратним виробником за умови високої заробітної плати, а також повна факторна продуктивність, яка вимірюється кількістю продукції, виробленої на одиницю сукупних витрат праці й капіталу. Згідно з таким підходом, який відбиває реальне зближення понять продуктивності і конкурентоспроможності, країна, яка має технологічні переваги, може бути

конкурентоспроможною на світових ринках, підтримуючи при цьому високі доходи. Однак конкурентоспроможність країни може бути досягнута і на базі нетехнологічних переваг – передусім завдяки низькій вартості факторів виробництва і девальвації національної валюти, тобто завдяки відносно низькому рівню життя населення. Такою є конкурентоспроможність слаборозвинених країн [5].

Для комплексної оцінки конкурентоспроможності національної економіки використовують такі підходи:

ресурсний (оцінка рівня технологій, наявності капіталу для внутрішнього і зовнішнього інвестування, чисельності та кваліфікованості людських ресурсів, наділеності країни природними ресурсами та її економіко-географічне положення);

факторний (моніторинг змін позицій країни на міжнародних ринках) і рейтинговий (інтегральне оцінювання стану економіки за тією чи іншою системою показників).

Останніми роками актуалізувалась проблема щодо оцінювання рівня глобальної конкурентоспроможності, виявлення факторів впливу національних політик на її ключові параметри та можливостей тієї чи іншої держави досягти кращої якості життя. Велике значення для оцінки конкурентоспроможності набуває нова геополітична роль тієї чи іншої держави. Вона багато в чому залежить від участі країни в економічних і політичних союзах, від характеру обраної національної економічної стратегії. Міжнародна конкуренція в економічній сфері залишається тісним чином пов'язаною з геополітичними проблемами [1].

Таким чином, на основі дослідження змін конкурентних відносин у глобальному вимірі, трансформація яких є масштабною і суперечливою, встановлено, що процес формування глобального конкурентного середовища співпадає з розвитком трьох пов'язаних тенденцій, а саме:

- 1) об'єднання регіональних ринків у загальносвітовий,
 - 2) формування глобальних учасників ринку за рахунок злиття та поглинання,
 - 3) формування системи наддержавного регулювання конкурентних відносин,
- дозволяють розглядати останні як результат функціонування економічних систем.

Література:

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації / Л. Л. Антонюк - Київ: КНЕУ, 2004. - 275 с.
2. Ансофф И., Макдоннелл Э.Дж. Новая корпоративна стратегия / СПб.: Питер Ком, 1999.-416 с.,
3. Портер М. Конкуренция. / М. Портер. - М.:Вильямс, 2005 – 608 с.
4. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление./ Р.А. Фатхутдинов — М.: Инфра-М, 2000. — 387 с.
5. Шатовал М. Теорія конкурентоспроможності / М.Шатовал // Економіка.-2006.- №11.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Швецем В.Я. 28.02.2012р.*

*Надійшло до редакції
18.03.12*